

Ekolojik, Ekonomik ve Sosyal Sürdürülebilirlik İçin

istanbul Gelişim Üniversitesi

www.gelisim.edu.tr

🐦 f gelisimedu @igugelisim

Bölüm
Adı

• Dış Ticaret

Ders Günü ve Saati : Salı 16.45-18.55 Cuma: 14.20-16.40

Dersin Kredisi : 3

GBS Linki: <https://gbs.gelisim.edu.tr/ders-detay-4-8-5383-1>

Dersin
Adı

Dış Ticaret İşlemleri

Dersin Öğretim Görevlisinin Konumu : G Blok Z-7

Görüşme
Gün ve Saatleri :

Dersin Haftası: **2. Hafta**

Dersin Öğr. Elemanın Adı: **Burcu DEMİR**

E-Posta:
budemir@gelisim.edu.tr

Haftalık Akış

Türkiye'nin Ticari Tarihi ve Dış Ticaret Teorileri

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Klasik Dış Ticaret Teorileri

1. Mutlak Üstünlükler Teorisi-Adam Smith

Mutlak üstünlükler teorisi [Adam Smith](#) tarafından [Ulusların Zenginliği](#) kitabında savunulmuştur. [Merkantilizm](#)'e karşı eleştiri niteliğindedir. Dış ticarete ithalatın yapılmasının zorunlu olduğu ve her ülkenin en iyi olduğu alanda üretip satmasını ve en kötü olduğu alanda ise dışardan almasını savunmuştur. Bir tarafın (birey, tüzel kişi veya ülke) rakiplerine göre bir ürün, hizmet veya değeri daha fazla üretebilme kabiliyetine sahip olma hâlidir. Uluslararası ticaret bağlamında iş gücü tek girdi kabul edilerek ortaya atılmıştır.

Ürün	TÜRKİYE	UKRAYNA
Örme Giyim Eşyası (Adet/Saat)	6	1
Plastik Sanayi Ürünü (Adet/Saat)	2	4

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Klasik Dış Ticaret Teorileri

2.Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi- David Ricardo

Karşılaştırmalı üstünlükler teorisi, iktisat biliminde bir grubun bir malı göreceli olarak daha az maliyetle üretebildiği bir durumda ticaretin ticaret yapan iki taraf için de nasıl faydalı olacağını anlatır. Önemli olan üretimdeki mutlak maliyetler değil fakat [fırsat maliyetidir](#). Karşılaştırmalı üstünlükler modern uluslararası ticaret teorisinin anlaşılabilmesi için önemlidir. [David Ricardo](#) tarafından oluşturulmuştur.

Ürün	İNGİLTERE	PORTEKİZ
Kumaş (metre)	120	20
Şarap (litre)	80	40

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Klasik Dış Ticaret Teorileri

3.Uluslararası Değer Kanunu

J. Stuart Mill'in dış ticaret teorilerine en büyük katkısı «dış ticarete malların değişim oranlarının yani ticaret hadlerinin belirlenmesi gerektiğini» ortaya koymasıdır. Ricardo'nun karşılaştırmalı üstünlükler teorisinde, bir ülke ürettiği bir üründe diğer ülkeye göre mutlak üstünlüğe sahip olsa bile karşılıklı ticari kazancın olacağını belirtmiş ve ülkelerin nispi üstünlük sağlayabildikleri mallarda uzmanlaşmalarını ve diğer malları ise başka ülkelere almaları gerektiğini söylemiştir.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Neo-Klasik Dış Ticaret Teorileri

1. Gottfried Haberler-Fırsat Maliyeti ve Karşılaştırmalı Üstünlükler

Gottfried Haberler, karşılaştırmalı üstünlükler teorisinde sadece emek maliyetinin yer aldığını oysa ki üretim için gerekli olan sermaye, girişim ve doğal kaynakların da maliyet doğuran kavramlar olduğunu öne sürerek, Ricardo'nun teorisini yeniden formüle etmiştir.

Ürün	Bakır (ton)	Soya Fasülyesi (ton)
Türkiye	100 Türk Lirası	450 TL
ABD	100 Dolar	40 Dolar

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Neo-Klasik Dış Ticaret Teorileri

2.Heckscher-Ohlin Teorisi- Faktör Donatım Teorisi

Dış ticaret teorilerinde yeni bir dönem açan bu teoriye göre, Ülkelerin faktör yoğunlukları farklı oldukları için, her ülke yoğun olarak sahip olduğu faktörün gerektirdiği mallarda uzmanlaşmaya gitmelidir.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Çağdaş Dış Ticaret Teorileri

1. Nitelikli İş Gücü Teorisi-Keesing ve Kenen

Keesing ve Kenen, sanayi ülkeleri arasındaki dış ticaretin büyük bir bölümünün nitelikli iş gücü farklılıkları ile açıklanabileceğine işaret etmiştir. Bu görüşe göre mesleki yönden veya nitelikli iş gücü bakımından zengin ülkeler, üretimi büyük ölçüde bu faktöre bağlı olan mallarda uzmanlaşır.

Öte yandan, niteliksiz emeğe bolca sahip olan ülkeler ise yoğun biçimde vasıfsız emek yoluyla üretimi yapılan malların üretiminde üstünlüğe sahiptir. Nitelikli İş gücü Teorisi, Faktör Donatım Teorisine büyük ölçüde benzediği için bu teoriye Neo Faktör Donatım Teorisi denilmektedir.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Çağdaş Dış Ticaret Teorileri

2. Teknoloji Açığı Hipotezi-Shumpeter ve Posner

Bu teorinin en çok odaklandığı nokta «yenilik» üzerinedir. Üretimde yenilik yakalayan ülke belirli bir süre de olsa bu yeni üründe «monopolcü ülke» konumundadır. Bu monopolcü ülke piyasaya ürünü ilk satan ülke konumuna da gelir. Bu bağlamda da patent ve telif hakları konusunda da hak sahibi olur.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Çağdaş Dış Ticaret Teorileri

3. Ürün Döngüsü Modeli

1966 yılında Raymond Vernon tarafından geliştirilen Ürün Döngüsü Teorisi (Product Cycle) “Teknolojik Açık Teorisi”nin çok daha gelişmiş ve genelleştirilmiş bir halidir. Ürün Döngüsü Teorisi’ne göre, her ürünün belli bir yaşam süresi vardır ve bu süre içinde de her yeni ürün 5 aşamadan geçer. Buna göre bu aşamalar şu şekildedir:

- 1.aşama: Mal sanayileşmiş ülke tarafından icat edilir.
- 2.aşama: Mal icatçı tarafından ihraç edilir. Taklitçi ülke ithal eder.
- 3.aşama: İcatçının ihracatı artarak sürerken, taklitçi üretime başlar ve ithalatı azalır.
- 4.aşama: İcatçının ihracatı azalarak sona erer ve taklitçi malı ihraç etmeye başlar.
- 5.aşama: İcatçı malı ithal etmeye başlar, ihracat tümüyle taklitçi tarafından yapılır.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Çağdaş Dış Ticaret Teorileri

4.Tercihlerde Benzerlik Hipotezi-Brunstam Linder

Burada önemli olan nokta dış ticaretin talep boyutudur. Bu teoriye göre benzer tercihlerin varlığı ülkeler arasındaki ticaret koşullarını belirlemektedir. Bu talep de gelir düzeyi ile ilişkilendirilir.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Çağdaş Dış Ticaret Teorileri

5. Ölçek Ekonomileri ve Monopolcü Rekabet Teorisi

Ölçek Ekonomileri Teorisi'ne göre; geniş bir iç piyasaya sahip ülkeler, ölçek ekonomilerinden faydalanarak üretimde azalan maliyetler elde etmektedirler. Söz konusu ülkeler, ölçek ekonomilerinin etkili olduğu malları ihraç etmekte ve diğer malları ithal etmektedir. Tersine, dar bir iç piyasaya sahip ülkeler ise ihracat piyasalarına üretimde bulunarak ölçek ekonomilerinden fayda sağlayabilmektedir. Böylece, ülkeler ölçek ekonomileri yoluyla malları daha etkin şekilde üretmeyi sağlayan sınırlı ürün yelpazesinde uzmanlaşmakta ve tüm mal çeşitlerini tüketmek için birbirleriyle ticaret yapmaktadır.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Türkiye’de Ticaretin Tarihsel Gelişimi

*1923-1930 Dönemi

Savaş sonrası yeniden yapılanma çalışmaları olmuştur.

İzmir iktisat kongresi yapılmıştır.

İhracatta tarım ve sanayi ürünleri dengesizliği görülmektedir.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Türkiye’de Ticaretin Tarihsel Gelişimi

*1930-1950 Dönemi

Korumacı ve müdahaleci bir politika izlenmiştir.

1933-1938 hızlı sanayileşme, 5 yıllık kalkınma planları uygulanmıştır.

Kamu yapılanması kapsamında Takas LTD. ŞTİ. ve 1941’de Ticari Tediyelele Tanzim Komitesi kurulmuştur.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Türkiye’de Ticaretin Tarihsel Gelişimi

*1930-1950 Dönemi

-Devalüasyon yapılmıştır.

-1947 de Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu(IMF), Avrupa Ekonomik İş Birliği Örgütü (OEEC) ve Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasına taraf olunmuş ve 1949 yılında yeni bir Gümrük Kanunu yürürlüğe konmuştur.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Türkiye’de Ticaretin Tarihsel Gelişimi

*1950-1960 Dönemi

Liberal politikalar izlenmiştir.

Dış ticaret açığı sürekli olarak yükselmiştir.

Tarıma dayalı ihracat devam etmiştir.

*1960-1970 Dönemi

5 yıllık planlar uygulanmaya devam etmiştir.

AET ile ‘ortaklık anlaşması’ imzalanmıştır.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Türkiye’de Ticaretin Tarihsel Gelişimi

*1970-1980 Dönemi

Vergi iadesi uygulamaları, sabit kur politikaları uygulanmıştır.

Kıbrıs Barış Harekatı sonrası uygulanan ABD ambargo etkili olmuştur.

5 yıllık kalkınma planı uygulamasına devam edilmiştir.

İhracatta tarım ürünlerinin payının kısmen azaldığı görülmüştür.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Türkiye’de Ticaretin Tarihsel Gelişimi

*1980-1990 Dönemi

İthal ikamesinde dayalı sanayi üretimi terk edilmiş, ihracata dayalı sanayileşme benimsenmiştir.

Devalüasyon yapılmış, dalgalı kur sistemine geçilmiştir.

Türk Exim Bank kurulmuştur.

Tarım ürünleri yüzdesi azalmaya devam etmiş, sanayi ürünleri artmıştır.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Türkiye’de Ticaretin Tarihsel Gelişimi

*1990-2000 Dönemi

Ekonomide yaşanan durgunluk ve 1994 Krizi yaşanmıştır.

1995’den sonra Dünya Ticaret Örgütüne üye olunurken, 1.1.1996 dan itibaren de AB ile gümrük birliğine gidilmesi karara bağlanmıştır.

1999 depremi ekonomide küçülmeye neden olmuştur.

Euro aleyhinde yaşanan gelişmeler ve ham petrol fiyatlarında artış sebebiyle dünya genelinde sıkıntılı bir süreç yaşanmıştır.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Türkiye’de Ticaretin Tarihsel Gelişimi

*2010 Sonrası

Dış ticaret müsteşarlığı, ekonomi bakanlığına, gümrük müsteşarlığı Gümrük ve Ticaret Bakanlığı bünyesine alınmıştır.

Ticaret kanununda değişiklikler yapılmıştır.

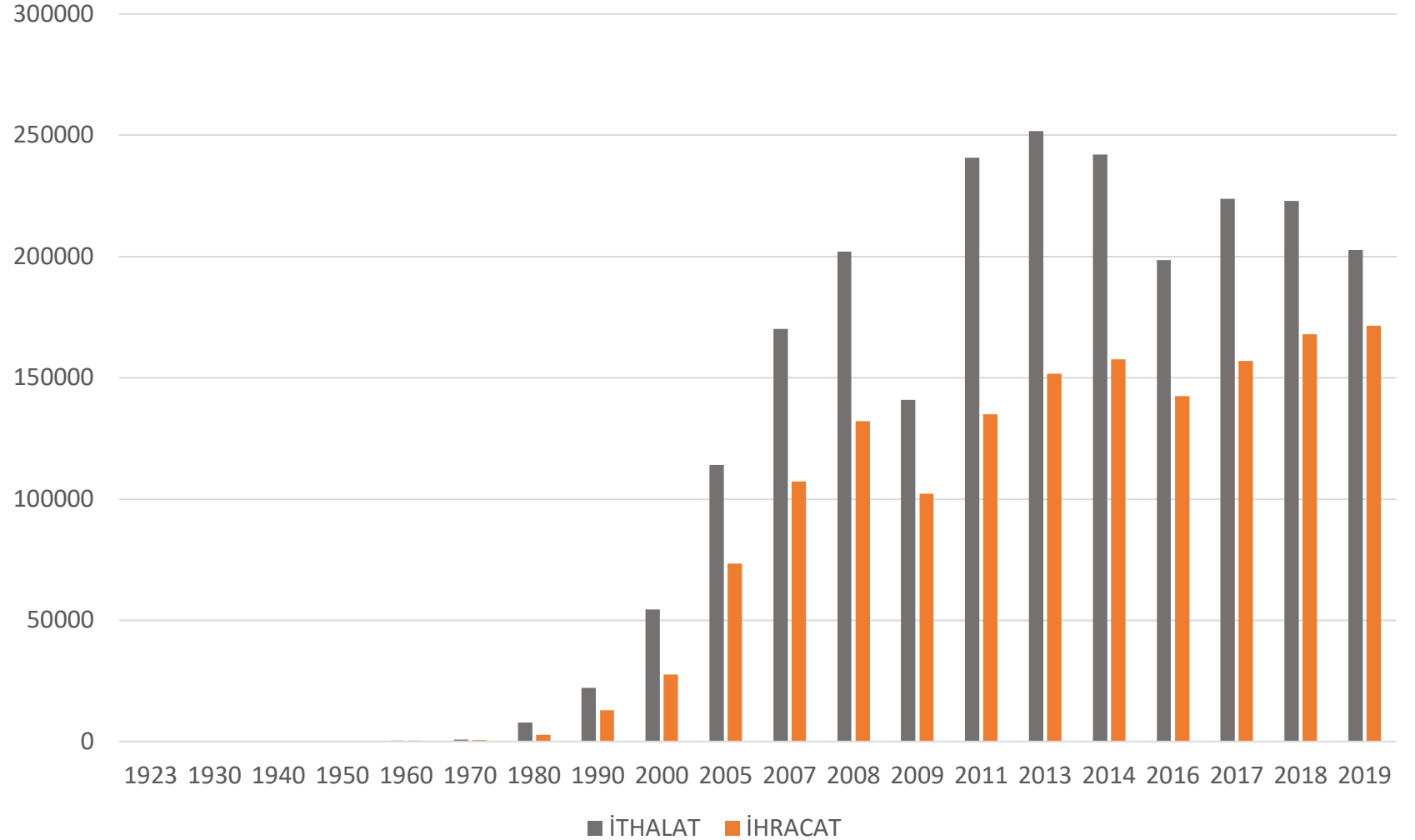
Türkiye İhracatçılar Meclisi «TİM» ve ihracatçı birliklerinin yetkileri arttırılmış, görev sahaları genişletilmiştir.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Türkiye’de Ticaretin Tarihsel Gelişimi

1923-2019 Milyon Dolar

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Dış Ticaret

Bağımsız ülkeler arasında gerçekleştirilen mal ve hizmet ticaretinin tümüdür.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Dış Ticaretin Amacı

- *Dış Ödeme Dengesizliklerinin Giderilmesi
- *Yerli Sanayiye Dış Rekabetten Koruma
- *İktisadi Kalkınma
- *Piyasada Aksaklıkların Giderilmesi
- *Yurtiçi İktisadi İstikrarın Sağlanması
- *Hazineye Gelir Sağlamak
- *Dış Piyasalarda Monopolden Yararlanma
- *Otarşı (kendi kendine yeterlilik)
- *Sosyal Amaçlar
- *Dış Siyasi Amaçlar

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Dış Ticaret Politikaları

Dış ticaret politikalarının amaçlarına iki tür araçla ulaşılır. Bunlar;

- Dolaylı araçlar,
- Doğrudan araçlar olarak ayrılır.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Dış Ticaret Politikasında Dolaylı Araçlar

*Para Politikası

*Maliye Politikası

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Dış Ticaret Politikasında Doğrudan Araçlar

İki temel kategoride incelenir. Bunlar;

- Fiyatlar üzerinde etkili olan araçlar
- Miktarlar üzerinde etkili olan araçlar

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Fiyatlar Üzerinde Etkili Olan Araçlar

1.Vergiler

- Ad volarem vergi
- Spesifik Yöntem
- Kombine Yöntem
- İhracat Vergileri
- İthalat Vergileri
- Gümrük Tarife Benzeri Faktörler

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Fiyatlar Üzerinde Etkili Olan Araçlar

2.Sübvansiyonlar

- İhracat Sübvansiyonu (teşvikleri)
- İthal İkame Endüstrilerine Verilen Sübvansiyon

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Miktarlar Üzerinde Etkili Olan Araçlar

1.Kotalar

- İthalat Kotası
- İhracat Kotası (Gönüllü ihracat kısıtlamaları)

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Miktarlar Üzerinde Etkili Olan Araçlar

2.Miktar Üzerinde Etkili Olan Tarife Dışı Faktörler

- İthalat Yasakları
- Kambiyo Denetimi
- Devlet Eliyle Dış Ticaret
- Görülmez-Görünmez Engeller

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Dış Ticaret İşlemleri

Dış ticaret dört farklı şekilde incelenir.

1.Normal Ticaret

Bir ülkenin dış ticaret ve kambiyo rejimleri kapsamında, serbest döviz ile yapılan, mevzuat ile özel bir ayrıcalık tanınmayan ticarettir.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Dış Ticaret İşlemleri

Dış ticaret dört farklı çeşitte incelenir.

2.Bağlı Ticaret

İki ülke arasında yapılan ticari sözleşme gereğince ihracatçı ülkenin ithalatçı ülkeden ihracat bedeli için döviz dışında bir işlem talep etmesi şeklinde yapılan ticarettir. Bağlı ticaretin yöntemleri arasında,

- *Karşı satın alım,
- *Geri satın alım,
- *Dengeleme anlaşmaları gibi yöntemler bulunmaktadır.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Dış Ticaret İşlemleri

Dış ticaret dört farklı çeşitte incelenir.

3.Sınır Ticareti

Ülkenin sınır illerinin ihtiyaçlarının bir kısmının komşu ülkelerden ithalat yoluyla daha düşük maliyetle karşılanması, bu illerdeki ihracatın artırılması, ticari canlılık kazandırılmasını amaçlayan ticarettir.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Dış Ticaret İşlemleri

Dış ticaret dört farklı çeşitte incelenir.

3.Sınır Ticareti

Türkiye’de sınır ticaretinde;

- *Sınır illerinde «sınır ticareti büroları» bulunur.
- *Sekretarya hizmetlerinizi; o ilin «ticaret odası» yapar.
- *İthalat ve ihracatta «sınır ticareti belgesi» kullanılır.
- *İthalat Uygunluk Belgesi kullanılır.
- *İthalatta sınır ülke için «menşe şahadetnamesi» aranır.
- *İhracat ve ithalatta «gümrük beyannamesi» kullanılır.

2. KONU

Dış Ticaret İşlemleri

Dış Ticaret İşlemleri

Dış ticaret dört farklı çeşitte incelenir.

3.Serbest Bölge Ticareti

Serbest bölgeler bir ülkenin ulusal egemenlik sınırları içinde bulunmakla birlikte, gümrük sınırları dışında kalan, ülkede geçerli olan mali ve ekonomik mevzuatın kısmen veya tamamen dışında tutulduğu bölgelerdir.

Başvurulan Kaynaklar

Gürsoy, Y.(2012). Dış Ticaret İşlemleri. 13.Baskı, Ekin Yayıncılık.

Adıgüzel, S., Görgün M.R. (2020). Dış Ticaret İşlemleri. 1. Baskı, Nobel Yayıncılık.
Wikipedia.

Katılımınız için

Teşekkür ederiz.

www.gelisim.edu.tr

🐦 f gelisimedu @igugelisim